

Walter Kasper

Wege der Einheit. Perspektiven für die Ökumene, Herder,
Freiburg – Basel – Wien, 2005., 256 str.

Kardinal Walter Kasper, kao ugledni teolog i predstojnik Ekumenskoga vijeća za ujedinjenje kršćana, svojim teološkim radovima i promišljanjima pridonosi već dugo vremena širenju ekumenske svijesti i ekumenskomu dijalogu među kršćanima. Njegova najnovija knjiga, koja je izvorno pisana na engleskome jeziku, pruža izvrstan poticaj za daljnja teološka promišljanja o ekumenizmu.

Knjiga je podijeljena u deset poglavlja. U prvomu poglavlju Kasper progovara o trajnoj aktualnosti dekreta Drugoga vatikanskog sabora „Unitatis Redintegratio“. Za razumijevanje toga Dekreta važna je interpretacija. Kasper razlikuje tri osnovne interpretacije, koje se moraju uzimati u obzir pri tumačenju Dekreta: historijska interpretacija, interpretacija u svjetlu Tradicije i recepcija u Crkvi.

U drugomu poglavlju autor predstavlja sadašnju situaciju u ekumenskoj teologiji, s posebnim osvrtom na ekumenski dijalog s Pravoslavnom crkvom i s Crkvama reformacijske tradicije. Poglavlje završava s ekumenskim promišljanjima o Duhu Svetomu.

Treće poglavlje pojašnjava bit i cilj ekumenskoga dijaloga. Analizira se novo filozofsko-teološko vrjednovanje dijaloga, koji bi trebao predstavljati temeljnu dimenziju same Crkve kao «communio»: dijalog „ad intra“ pretpostavka je dijaloga „ad extra“. Takvo shvaćanje, prema Kasperu, nužno ima posljedice za ekumenski dijalog: *cilj* ekumenskoga dijaloga može biti samo jedinstvo na način „communio“; *dimenzije* ekumenskoga dijaloga jesu: teološka (teološka promišljanja), praktična (cjelokupni život Crkve: srce ekumenizma) te obnova i reforma vlastite Crkve;

strukture dijaloga trebaju biti ne samo na univerzalnoj, već ponajprije na lokalnoj razini: u obiteljima, u miješanim brakovima, u župama itd.; *metode* dijaloga su: hijerarhija istina, razlikovanje između sadržaja i načina izričaja dogme vjere; ekumenski dijalog posebno računa na *osobne pretpostavke*, tj. na osobnu ekumensku zauzetost.

Četvrto poglavlje bavi se s osnovnom idejom katoličke ekumenske teologije: Crkva kao „communio“. Njemački teolog ističe da je za ekumenski dijalog vrlo važno razlikovanje između potpunoga i nepotpunoga zajedništva, a ne toliko između savršenoga i nepostojećega jedinstva (UR 3). Nakon što je postavio tu vrlo važnu premisu, Kasper tumači značenje Crkve kao „communio“ na sljedeći način: „Crkva nije ni demokracija, ni monarhija, posebno ne konstitucijska monarhija. Ona je hijerarhijska u izvornome značenju riječi, koja znači ‘od svetoga iskona’, tako da se na temelju toga mora razumijevati što je sveto, tj. polazeći od spasenjskih darova, od riječi i sakramenta kao autoritativnih znakova i sredstava djelotvornosti Duha Svetoga.“ (str. 78.) Nakon pojašnjenja Crkve kao „communio“ govori se o različitom shvaćanju toga pojma u Pravoslavnoj crkvi i u Crkvama reformacijske tradicije. No, vrlo je važna činjenica da u objema Crkvama postoje teološka promišljanja koja također shvaćaju Crkvu kao „communio“. To znači da već postoji određeno zajedništvo („communio“) između Katoličke crkve i Pravoslavne crkve te Crkava reformacijske tradicije. Potrebno je to zajedništvo produbljivati prema što savršenijem izričaju, pri čemu treba razlikovati „ekumenu ljubavi“, „ekumenu istine“ i „ekumenu života“. Unutar tih ekumena i dalje će ostati neka goruća pitanja kao što su: pitanje shvaćanja sv. reda i Petrove službe.

Peto je poglavlje vrlo zanimljivo, jer nastoji obraniti tezu kako se i na univerzalnoj razini smije govoriti o „sestrinskim Crkvama“. Kasper polazi od dokumenta Kongregacije za nauk vjere „Communio in notio“ (1992.), koji niječe mogućnost govora o sestrinskim Crkvama na univerzalnoj razini. Prema tomu dokumentu, moguće je govoriti o sestrinskim Crkvama samo između određene mjesne Crkve i određene Pravoslavne crkve, jer univerzalna Crkva nije sestra, već majka svih pojedinačnih Crkava (10.). No, kardinal Kasper primjećuje da se ipak može koristiti taj izričaj i na univerzalnoj razini, jer izričaj „univerzalna Crkva“ uključuje Rimokatoličku crkvu i Grkokatoličku crkvu. Dakle, ako bi bilo moguće da Rimokatolička crkva naziva Grko-

katoličku crkvu sestrinskom Crkvom, onda se, prema Kasperu, ne vidi ima li razloga da se taj isti pojam ne bi mogao odnositi i na pravoslavne crkve. Rimokatolička crkva nije identična s univerzalnom Crkvom: „Ona je također jedna pojedinačna Crkva te kao takva sestrinska Crkva Crkava na Istoku.“ (str. 116.)

U drugomu dijelu raspravlja se o značenju pape kao patrijarha Zapada te o problemu tzv. „unijatizma“, pri čemu bi osnovna misao vodilja za grkokatoličke Crkve trebala biti misao: „ni apsorpiranje ni fuzija“.

Šesto poglavlje posvećeno je pneumatologiji i pneumatološkim promišljanjima na Zapadu i na Istoku. Kasper utvrđuje bliskost teoloških razmišljanja: naglasak na pneumatološkoj kristologiji, karizmatskoj dimenziji Crkve, na djelovanju Duha Svetoga po riječi Svetoga pisma i u sakramentima. Danas problem „filioque“ nikako ne može biti razlog razdvajanja između Katoličke i Pravoslavne crkve.

Sedmo poglavlje bavi se dokumentom „Zajednička izjava o nauku i opravdanju Luteranskoga svjetskog saveza i Katoličke crkve“. Za Kaspera je Zajednička izjava prekretnica za dijalog s Crkvama reformacijske tradicije. On je omogućio diferencirani konsenzus, što znači da su ostala još mnoga pitanja otvorena: narav i svrha Crkve, sakramentalno značenje sv. reda, apostolska sukcesije i Petrove službe u Crkvi.

U osmome poglavlju raspravlja se o značenju Petrove službe. Kasper postavlja četiri hermeneutička principa za razumijevanje Petrove službe: integracija u cjelokupni kontekst ekleziologije, integraciju u cjelokupnu tradiciju, historijska interpretacija, tumačenje u skladu s evanđeljem.

U devetomu poglavlju radi se o ekumeni i duhovnosti. Kasper polazi od sljedeće teze: „Do određene razine različiti su načini shvaćanja duhovnosti razlog razdvajanja kršćanstva. Kršćanstvo se nije prvotno podijelilo zbog rasprava i različitih dogmat-skih formula, već zbog različitoga načina življenja.“ (str. 208.) To znači da je bitno za ekumenski dijalog razvijati takvu duhovnost, koja će biti bitno ekumenska: „Ekumenska duhovnost znači slušanje i otvaranje za djelovanje Duha, koji progovara kroz različite oblike pobožnosti; ona označava spremnost za promišljanje i obraćenje kao i za podnošenje drugotnosti drugoga, što zahtijeva toleranciju, strpljivost, u konačnici dobrohotnost i onu ljubav koja se ne nadima, već se raduje zbog istine (1 Kor 13, 4-6).“ (str. 210.)

Walter Kasper završava knjigu s poglavljem o Crkvi i pluralizmu. U novonastaloj situaciji modernoga pluralističkoga društva autor je mišljenja kako bi se danas Crkva trebala poimati prije svega kao „dijakonična Crkva“. Tu se ne radi o Crkvi, koja bi se odrekla govora o istini ili koja bi bila obična uslužna djelatnost, nego o Crkvi koja prvenstveno služi drugima. Na taj način govor „o jedinstvu i jedincatosti kršćanskoga reda spasenja nije imperijalistička teza, koja druge religije ugnjetava ili prisvaja“ (str. 246.). Pitanje pluralizma predstavlja i izazov za samu Crkvu, koja bi trebala biti pluralistička unutar sebe same, a to znači sljedeće: prihvaćanje kulturalne i individualne različitosti, u tumačenju zakona više govora o epikeji i ekonomiji, što veće sudjelovanje svih vjernika u životu Crkve, jačanje sinodalnih struktura itd. No, kroz sve se treba provlačiti temeljni princip: „In necessariis unitas, in aliis libertas, super omnia caritas.“ (str. 248.)

Sve u svemu, svatko tko se iole bavi pitanjem ekumenizma i ekleziologijom, morat će posegnuti za ovom vrlo vrijednom knjigom kardinala Waltera Kaspera.

Ivica Raguž